
Recenzovaný článek

Soudobá bezpečnostní politika Evropské unie v Mali

Contemporary Security Policy of the European Union in Mali

Marek Rehtik

Abstrakt: Evropská unie má zájem na zajišťování bezpečnosti afrických zemí v sahelském regionu, protože některé zdejší hrozby mohou potenciálně ohrozit také její členské státy. Se zhoršující se situací v severním Mali se tak EU rozhodla k aktivnějšímu zapojení v této zemi prostřednictvím misí Společné bezpečnostní a obranné politiky. Cílem tohoto článku je představit a následně zhodnotit soudobou politiku EU v Mali. Pozornost bude věnována především Výcvikové misi EU v Mali a misi Evropské unie zaměřené na budování kapacit v Mali, které doposud přinášejí spíše smíšené výsledky. Článek se bude zabývat také strategií EU zaměřenou na oblast Sahelu a částečně protiteroristickým a protipovstaleckým aktivitám EU v Mali.

Abstract: The European Union is interested in ensuring the security of African countries in the region of Sahel because some of the threats originating from this region can potentially endanger its member states. With the deteriorating situation in northern Mali, the EU has decided to become more active in this country through Common Security and Defence Policy missions. The aim of this article is to introduce and subsequently assess the contemporary policy of EU in Mali. Particular attention will be paid to the European Union Training Mission in Mali and European Union Capacity Building Mission in Mali, which have so far produced rather mixed results. The article will also focus on the EU strategy in the Sahel region and partly on the EU counterterrorist and counterinsurgency activities in Mali.

Klíčová slova: Evropská unie, Mali, Francie, společná bezpečnostní politika, zahraniční mise, terorismus.

Key Words: European Union, Mali, France, Common Security Policy, foreign missions, terrorism.

ÚVOD

Africký kontinent je už dlouhá léta sužován řadou konfliktů a nepokojů a stát Mali není výjimkou. Mali získalo nezávislost v roce 1960, avšak od té doby je tato země zmítána nepokoji. V roce 1962 a později ještě v 90. letech došlo k povstání Tuaregů, kteří se snažili o získání územní a kulturní autonomie. Malijská vláda se sice snažila o zlepšení situace, nicméně k povstáním docházelo i v dalších letech.¹ V roce 2012 pak došlo k vojenskému puči vedeném povstaleckou skupinou Národní hnutí za osvobození Azavadu (MNLA), které bylo podporováno teroristickými skupinami Ansar Dine, Hnutím za jednotu a džihád v západní Africe a Al-Káidou v islámském Maghrebu (AQIM): Jakmile došlo k vyhnání malijské armády a vládní administrativy, tak se to, co začalo jako sekulární povstání, dostalo do rukou těchto tří salafisticko-džihádistických skupin.² Po několika měsících začala AQIM postupovat na hlavní město Bamako, což vedlo malijskou vládu k tomu, aby požádala Francii o zásah, jež byl proveden v lednu 2013 v rámci operace Serval. V červnu téhož roku pak byla zprostředkována dohoda mezi vládou Mali a MNLA, nicméně násilí pokračovalo i nadále.³

Konflikt v Mali totiž nemá pouze politickou rovinu, roli hrají i náboženské a ekonomické faktory.⁴ Bezpečnostní situaci v zemi také zhoršuje nelegální obchodování se zbraněmi, drogami i lidmi, které zčásti slouží k financování teroristických skupin.⁵ Mali tedy musí čelit řadě hrozeb a je proto nezbytné, aby disponovalo dostatečnými kapacitami pro zajištění bezpečnosti v celé zemi. Ostatní země sahelského regionu musí také čelit řadě hrozeb, které mají potenciál přímo ohrozit bezpečnost Evropské unie. Ať jde o nebezpečí teroristických útoků či migračních vln, které zintenzivňuje nestabilita ve zdejších státech, státy EU se snaží tyto problémy řešit posilováním bezpečností zdejších států.

Cílem tohoto článku bude představit a zhodnotit soudobou politiku Evropské unie v Mali. V textu bude věnována pozornost širšímu zaměření EU pro celou oblast Sahele, následně budou představeny mise Společné bezpečnostní a obranné politiky (SBOP) v Mali a částečně bude také zmíněna role Francie. Článek se zčásti zaměří také na protipovstalecké a protiteroristické aktivity EU v Mali a závěrečná část bude zaměřena na hodnocení dosavadního působení EU v Mali prostřednictvím misí EUTM Mali a EUCAP Sahel Mali.

1 BAREA, J. C. C. 2013. The Malian Armed Forces reform and the future of the EUTM. Barcelona: Spanish Institute for Strategic Studies.

2 BOEKE, S. Al Qaeda in the Islamic Maghreb: Terrorism, insurgency, or organized crime? In: *Small Wars & Insurgencies* [online], 27 (5), 2016, 914-936. [cit. 2018-06-17] Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09592318.2016.1208280>.

3 DICKE, R. The European Union Training Mission in Mali: A case study. In: *Croatian International Relations Review* [online]. 20 (71), 2014, 91–119. [cit. 2018-06-17] Dostupné z: <https://hrcak.srce.hr/128760>.

4 SHURKIN, M. – PEZARD, S. – ZIMMERMAN, S. R. Mali's Next Battle: Improving Counterterrorism Capabilities [online]. Santa Monica, CA: RAND Corporation, 2017 [cit. 2018-06-17] Dostupné z: https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR1241.html.

5 EUCAP SAHEL MALI. The EUCAP Sahel Mali civilian mission [online]. Bamako, Mali: Press and Public Information Office, 2017 [cit. 2018-06-17] Dostupné z: https://eucap-sahel-mali.eu/documents/20170831_Factsheet_EUCAP_Sahel_Mali_en.pdf.

1 EVROPSKÁ UNIE A JEJÍ ZAPOJENÍ V SAHELSKÉM REGIONU

Evropská unie má zájem na zajišťování bezpečnosti Sahelu, protože teroristické útoky či migrační vlny pocházející z tohoto regionu mohou znamenat bezprostřední ohrožení pro její členské státy. EU v této oblasti začala intenzivněji působit od roku 2011, kdy přijala Strategii pro bezpečnost a rozvoj Sahelu. Tato strategie se zaměřuje především na dosažení bezpečnosti v Sahelu pomocí reforem bezpečnostních sektorů jednotlivých zemí, regionální spolupráce a budování kapacit ve vládní a bezpečnostní oblasti. Zdůrazňuje také roli EU, která se zde snaží zajistit nejen bezpečné prostředí, ale také ekonomický rozvoj.⁶ Jako hlavní hrozby strategie identifikuje terorismus, organizovaný zločin a také nestabilitu vedoucí k násilnému extremismu a radikalizaci, která napomáhá AQIM a dalším skupinám při verbování obyvatel. Dalším problémem je korupce, která brání úspěšnému boji proti AQIM a efektivnímu rozvoji bezpečnostního sektoru. Dlouhodobými cíli této strategie, ze kterých pak vychází i další aktivity a mise EU, je posílení politické stability, bezpečnosti a řádné správy věcí veřejných, což má zajistit nastavení podmínek pro udržitelný rozvoj, aby AQIM a další zločinecké sítě nemohly v regionu volně působit a dále šířit nestabilitu.⁷ Zaměření na AQIM jako jednu z hlavních organizací zodpovědných za teroristické útoky v Sahelu lze zčásti vnímat také jako součást protipovstaleckého úsilí. Podle rámce, který poskytují Duyvesteyn and Fumerton, totiž AQIM obecně sleduje teroristickou strategii, nicméně některé její aktivity naznačují také využívání povstalecké strategie.⁸

V roce 2014 Burkina Faso, Čad, Mali, Mauritánie a Niger založily skupinu G5 Sahel, aby tak posílily spolupráci a mohly společně řešit hrozby, kterým čelí. Součástí této spolupráce bylo založení Společných sil G5 Sahel, která má za cíl bojovat s teroristickými skupinami a zlepšit tak bezpečnost celého regionu. Tyto síly mají být nasazeny okolo hranic jednotlivých zemí a mají tak napomáhat k řešení teroristických i jiných hrozeb přeshraničního charakteru.⁹ Tyto mnohonárodnostní síly by měly disponovat 5000 jednotek a budou působit po boku francouzských jednotek a jednotek mise Organizace spojených národů MINUSMA (Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali). Jejich budoucí úspěch však bude z velké části záležet také na financování vzhledem k tomu, že jde o jednotky armád relativně chudých zemí bez dostatečných materiálních

6 EUROPEAN UNION EXTERNAL ACTION SERVICE. Strategy for Security and Development in the Sahel [online]. Brussels, Belgium, 2016 [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/strategy_for_security_and_development_in_the_sahel_en_0.pdf.

7 (Ibid.)

8 BOEKE, S. Al Qaeda in the Islamic Maghreb: Terrorism, insurgency, or organized crime? In: Small Wars & Insurgencies [online], 27 (5), 2016, 914-936. [cit. 2018-06-17] Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09592318.2016.1208280>.

9 EUROPEAN COMMISSION. The European Union's partnership with the G5 Sahel countries [online]. Brussels, Belgium, 2018 [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-18-942_en.htm.

prostředků či výcviku.¹⁰ EU podporovala spolupráci skupiny G5 Sahel v bezpečnostní oblasti již od samého začátku, a to nejen politicky, ale také finančně a logisticky. Pětici afrických států poskytla 50 milionů eur na založení Společných sil G5 Sahel a později přispěla dalších 50 milionů eur.¹¹ Navíc také založila Koordinační centrum, které umožňuje shromažďovat mezinárodní podporu, aby odpovídala potřebám společných sil. Kromě toho EU poskytuje těmto silám profesionální vojenské poradenství a odborné znalosti.¹²

V samotném Mali je Evropská unie velmi aktivním aktérem, a to především od povstání v roce 2012, kdy malijská vláda začala ztrácet kontrolu nad severní částí země. Kromě poskytování humanitární a také finanční pomoci v rámci rozvojových programů podporuje EU Mali také v politické a bezpečnostní oblasti, a to především prostřednictvím misí SBOP.¹³ Potřeba je také zmínit také účast některých států EU ve stabilizační misi Organizace spojených národů MINUSMA. Tato mise vznikla v roce 2013 na podporu malijských autorit, stabilizaci klíčových center, a to především na severu země, kde se zároveň snaží aktivně bránit návratu ozbrojených povstalců a teroristů.¹⁴ MINUSMA se později stala mírovou misí OSN s největším počtem vojenských jednotek ze západních států, což je zajisté dáno i výše zmíněnými hrozbami, které mají potenciál ohrozit nejen státy EU. Celkem se této mise účastní jednotky ze 17 zemí EU. Konkrétně jde o 1455 vojáků z členských států EU z celkového počtu 12 169 vojenského personálu mise, přičemž největším evropským přispěvatelem je Německo, které vyslalo téměř 700 jednotek.¹⁵ Významnými přispěvateli jsou také Nizozemí a Švédsko, které (spolu s Norskem) tvoří vojenskou zpravodajskou jednotku s názvem ASIFU (All Sources Information Fusion Unit), jež představuje první pokus pro začlenění rozsáhlejších zpravodajských schopností do mírových misí OSN. Tyto tři země poskytují průzkumné síly a zpravodajské analytiky, kteří jsou pověřeni shromažďováním, zpracováváním a analýzou zpravodajských informací, a dokonce disponují podporou čtyř nizozemských bojových vrtulníků. S těmito schopnostmi, které

10 AFRICA RESEARCH BULLETIN. G5 SAHEL: Pledges for Anti-Terrorism Force. In: *Africa Research Bulletin: Political, Social and Cultural Series*, [online]. 2018, 55 (3). [cit. 2018-08-22] Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1467-825X.2018.08186.x>.

11 THE AFRICA-EU PARTNERSHIP. *EU Support to G5 Sahel Joint Force* [online]. 2018. [cit. 2018-08-22] Dostupné z: <https://www.africa-eu-partnership.org/en/projects/eu-support-g5-sahel-joint-force>.

12 DELEGATION DER EUROPÄISCHEN UNION FÜR DIE SCHWEIZ UND DAS FÜRSTENTUM LIECHTENSTEIN. *EU works with partners in Sahel to fight terrorism and trafficking* [online]. Bern, 2018 [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: [cit. 2018-08-22] Dostupné z: https://eeas.europa.eu/delegations/switzerland/46965/eu-works-partners-sahel-fight-terrorism-and-trafficking_de.

13 EUROPEAN UNION EXTERNAL ACTION SERVICE. The European Union and the Sahel, fact sheet [online]. Brussels, Belgium, 2017 [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en/4099/The%20European%20Union%20and%20the%20Sahel,%20fact%20sheet.

14 KARLSRUD, J. The UN at war: examining the consequences of peace-enforcement mandates for the UN peacekeeping operations in the CAR, the DRC and Mali. In: *Third World Quarterly* [online]. 2015, 36 (1), 40-54. [cit. 2018-08-22] Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01436597.2015.976016>.

15 UNITED NATIONS SECURITY COUNCIL. *Situation in Mali: Report of the Secretary-General* [online]. New York: Security Council Report, 2018. [cit. 2018-08-22] Dostupné z: https://minusma.unmissions.org/sites/default/files/180606_sg_report_on_mali_english.pdf.

ASIFU poskytuje, se podle některých stává MINUSMA misí schopnou provádět protiteroristické a protipovstalecké operace.¹⁶

1.1 Mise Společné bezpečnostní a obranné politiky EU v Mali

Propojení povstalectví, terorismu a dalších hrozeb spojených s konfliktem v severním Mali znamená, že problém je potřeba řešit komplexně a nikoli zaměřením se pouze na protiteroristické a protipovstalecké aktivity. Bylo tak nutné se zaměřit na základní příčiny celého konfliktu včetně ekonomických problémů nebo také rostoucí radikalizace. Současná situace nicméně vyžaduje také schopnosti pro protipovstalecké operace a operace zaměřené na dosažení stability, jejichž úspěch lze zajistit pouze pomocí budování efektivních vojenských sil a dalších potřebných kapacit.¹⁷ Svůj komplexní přístup tak Evropská unie podporuje misemi SBOP, kterými se snaží napomoci k zajištění stability a dosažení trvalého míru v Mali a celém regionu.

1.1.1 EUTM Mali

Jednou z těchto misí je Výcviková mise EU v Mali (EUTM Mali), která vznikla na žádost malijské vlády na základě rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 2071. Tato mise, která má za cíl výcvik a reorganizaci malijských ozbrojených sil, byla založena Radou EU únoru 2013. EUTM Mali má za úkol reagovat na nedostatky malijské armády tím, že bude poskytovat podporu při výcviku a školení malijských ozbrojených sil, školení v oblasti velení a řízení, logistiky a lidských zdrojů, stejně jako ochrany civilistů a lidských práv. Má také přispívat k odzbrojování, demobilizaci a reintegračnímu procesu v rámci mírové dohody usnadňováním rekonstrukce malijské armády. Převážnou část aktivit EUTM Mali tedy tvoří výcvik a školení, které mají zajistit obnovení malijských vojenských kapacit, aby tak byly jednotky schopny provádět vojenské operace zaměřené na obnovu územní celistvosti, ochranu obyvatelstva a snižování hrozby teroristických skupin v zemi i celém regionu.¹⁸

Situace v malijské armádě byla neuspokojivá již před krizí v roce 2012 a do určité míry reflektovala tamější rozdělenou společnost. V minulosti došlo v rámci dohodnutého procesu odzbrojení, demobilizace a reintegrace k zapojení bývalých rebelů do armádních struktur. Naneštěstí však způsob, kterým byli začleněni do malijské armády, usnadnil budoucí povstání. Během potlačování jednotlivých povstání se navíc významně projevil

¹⁶ KARLSRUD, J. The UN at war: examining the consequences of peace-enforcement mandates for the UN peacekeeping operations in the CAR, the DRC and Mali. In: *Third World Quarterly* [online]. 2015, 36 (1), 40-54. [cit. 2018-08-22] Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01436597.2015.976016>.

¹⁷ SHURKIN, M. – PEZARD, S. – ZIMMERMAN, S. R. Mali's Next Battle: Improving Counterterrorism Capabilities [online]. Santa Monica, CA: RAND Corporation, 2017 [cit. 2018-06-17] Dostupné z: https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR1241.html.

¹⁸ EUTM MALI. 2018. EUROPEAN TRAINING MISSION MALI (EUTM Mali) [online]. Bamako, Mali: Public Affairs Office, 2018 [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: http://eutmmali.eu/wp-content/uploads/2018/03/EUTM_Mission_Factsheet_MAR18_EN.pdf.

nedostatky ve schopnostech malijské armády.¹⁹ Při vypuknutí povstání v roce 2012 pak bylo poměrně zřejmé, že malijská armáda, která se potýkala s nedostatkem personálu, logistického vybavení a také nízkou morálkou, nebude schopna znovu získat kontrolu nad severním územím a bude proto zapotřebí vnější pomoci.²⁰

Mise EUTM Mali tak pomocí výcviku a školení zásadním způsobem napomáhá při budování efektivních vojenských sil a Rada EU tak v roce 2016 rozhodla o prodloužení mise spolu s rozšířením oblasti jejího působení. Během tohoto mandátu má dojít k přechodu z původně centralizovaných aktivit k více decentralizovanému přístupu, který má malijské armádě umožnit přebírat zodpovědnost za vojenské vzdělávání a výcvikový systém a umožnit jí tak dosáhnout úspěšného reformního procesu.²¹

EUTM Mali je vojenskou misí, zároveň je však misí nevykonnou, což znamená, že nasazení vojáci se neúčastní bojových aktivit a při operacích nedoprovází malijské jednotky.²² O zapojení vojenských jednotek EU se sice uvažovalo, a to v rámci bojových skupin EU, nicméně když došlo k potřebě rychlé vojenské reakce, Francie, která je největším přispěvatelem této mise, nakonec zvolila vlastní vojenské struktury. Zčásti to bylo dáno také tím, že o nasazení bojových skupin, které byly původně určené pro pohotovou odpověď, nelze vzhledem k tomu, že bývají složeny z jednotek několika států EU, rozhodnout dostatečně rychle.²³

1.1.2 EUCAP Sahel Mali

Zvýšená nestabilita v regionu vede k tomu, že malijská vláda prosazuje v zemi svoji autoritu jen velmi obtížně. EUCAP Sahel Mali, která byla založena v únoru 2015 na pozvání malijské vlády, je civilní mise zaměřená na budování a posílení vládních a institucionálních kapacit a je tak další důležitou součástí strategie EU pro bezpečnost a rozvoj v Sahelu. V návaznosti na aktivity, které EU provádí v rámci EUTM Mali a dalších misí v regionu, tato mise pomáhá malijské vládě s reformou jejich vnitřních bezpečnostních složek, aby tak zajistila větší bezpečnost a spravedlnost pro malijské občany. EUCAP Sahel Mali poskytuje pomoc a poradenství národní policii, četnictvu a národní gardy při implementaci vládních reforem, které mají zlepšit provozní činnost těchto složek, což má pak usnadnit jejich budoucí nasazení na severu země.²⁴ Tato mise není tolik zaměřena

¹⁹ BAREA, J. C. C. 2013. The Malian Armed Forces reform and the future of the EUTM. Barcelona: Spanish Institute for Strategic Studies.

²⁰ LAWRENCE, E. C. Nomads, Islamists, and Soldiers: The Struggles for Northern Mali. In: Studies in Conflict & Terrorism [online], 36 (8), 2013, 617-634. [cit. 2018-06-17] Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/1057610X.2013.802972>.

²¹ EUTM MALI. *EUTM Mali: European Training Mission* [online]. Bamako, Mali: Public Office Affairs, 2016 [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: www.emgfa.pt/documents/t1mjnsqhq7y36.pdf.

²² (Ibid.)

²³ REYKERS, Y. No supply without demand: explaining the absence of the EU Battlegroups in Libya, Mali and the Central African Republic. In: European Security [online]. 25 (3), 2016, 346-365. [cit. 2018-06-17] Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09662839.2016.1205978>.

²⁴ EUCAP SAHEL MALI. The EUCAP Sahel Mali civilian mission [online]. Bamako, Mali: Press and Public Information Office, 2017 [cit. 2018-06-17] Dostupné z: https://eucap-sahel-mali.eu/documents/20170831_Factsheet_EUCAP_Sahel_Mali_en.pdf.

na operační schopnosti jako EUTM Mali, ale zaměřuje se spíše na problémy fungování těchto tří složek jako institucí.²⁵ V rámci udržitelnosti celého výcvikového systému dochází ke školení zdejších instruktorů, kteří pak budou za výcvik odpovědní. Mimo to EUCAP Sahel Mali poskytuje specializovaná školení v boji proti terorismu, organizovanému zločinu a některých dalších oblastech. V současné době probíhá druhý mandát této mise, ve kterém je kladen velký důraz na podporu problémů spojených s migrací a na reorganizaci protiteroristických složek.²⁶

1.2 Zapojení Francie

V souvislosti s malijským konfliktem a jeho následným vývojem zde nelze nezmínit roli Francie, která je jedním z neaktivnějších členských států EU v Mali i celém regionu. Navzdory tomu, že se zprvu snažila vyhnout unilaterální intervenci a usilovala spíše o sestavení mezinárodních sil na multilaterální úrovni, nakonec v roce 2013 při ofenzivě teroristických skupin přistoupila k vojenskému zákroku sama.²⁷ Tato intervence pak znamenala změnu ve francouzské obranné politice, kdy za přední linii obrany svých i evropských zájmů a bezpečnosti začala považovat tzv. „*bande saharo-sahelienne*“ neboli sahelský pás.²⁸ Rostoucí teroristickou hrozbou v oblasti Sahelu tedy vnímá jako bezprostřední ohrožení pro celou EU a snaží se proto o zvýšení jejích aktivit při řešení tohoto problému.²⁹

Když došlo k prohloubení krize a postupu teroristických skupin na jih, EU zůstala kromě urychlení příprav výcvikové mise nečinná.³⁰ Ačkoli některé členské státy poskytly Francii logistickou podporu, vojenská intervence zůstala čistě na Francii.³¹ Operaci Serval Francie ukončila v červenci 2014 a nahradila jí operací Barkhane, které byla zaměřena již

²⁵ SHURKIN, M. – PEZARD, S. – ZIMMERMAN, S. R. Mali's Next Battle: Improving Counterterrorism Capabilities [online]. Santa Monica, CA: RAND Corporation, 2017 [cit. 2018-06-17] Dostupné z: https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR1241.html.

²⁶ EUCAP SAHEL MALI. The EUCAP Sahel Mali civilian mission [online]. Bamako, Mali: Press and Public Information Office, 2017 [cit. 2018-06-17] Dostupné z: https://eucap-sahel-mali.eu/documents/20170831_Factsheet_EUCAP_Sahel_Mali_en.pdf.

²⁷ SHURKIN, M. France's War in Mali: Lessons for an Expeditionary Army [online]. Santa Monica, CA: RAND Corporation, 2014 [cit. 2018-06-17] Dostupné z: https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR700/RR770/RAND_RR770.pdf.

²⁸ SHURKIN, M. – PEZARD, S. – ZIMMERMAN, S. R. Mali's Next Battle: Improving Counterterrorism Capabilities [online]. Santa Monica, CA: RAND Corporation, 2017 [cit. 2018-06-17] Dostupné z: https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR1241.html, str. 87.

²⁹ KŘIVANOVÁ, J. Lvi ve vysoké trávě: francouzská counterinsurgency strategie. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, 2017. Diplomová práce. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/397796/fss_mb1/Jana_Krivanova_Diplomova_prace.pdf.

³⁰ OKEMUO, G. The EU or France? The CSDP Mission in Mali the Consistency of the EU Africa policy. In: *Liverpool Law Review*, 34 (3), 2013, 217–240.

³¹ TRAYNOR, I. 2013. EU set to back French war in Mali. In: *The Guardian* [online]. Jan 17, 2013. [cit. 2018-06-17] Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2013/jan/17/eu-back-french-war-mali>.

šířeji na regionální protiteroristické aktivity.³² V roce 2015 pak Francie v reakci na teroristické útoky v Paříži aktivovala článek 42.7 Lisabonské úmluvy, aby tak získala podporu a pomoc od ostatních států EU při francouzských operacích v Sahelu (a také v Sýrii a Iráku) zaměřených na boj proti terorismu.³³ V roce 2018 přišla francouzská vláda s iniciativou posílení vojenské spolupráce evropských zemí při řešení vnějších krizí. Cílem této iniciativy má být vznik evropských síly rychlé reakce, které by však měly fungovat mimo struktury EU. Jedním z důvodů zřízení těchto sil byla nutnost posílení schopností evropských zemí účinně a rychle reagovat na vnější krize. Jisté intervenční skupiny v rámci EU sice existují, nebyly však zatím nikdy použity.³⁴

2 PROTIPOVSTALECKÉ A PROTITERORISTICKÉ AKTIVITY EU

Z výše zmíněného lze soudit, že většina členských států EU není ochotna nasazovat vlastní jednotky do bojů a vojenských operací. Podle Rye Olsena EU (podobně jako například USA) při snaze o zajišťování bezpečnosti v Africe používá zástupný boj namísto nasazení vlastních jednotek. V podstatě to znamená, že se africké jednotky účastní bojů a peacekeepingových operací, zatímco EU platí většinu nákladů (například při vzniku společných sil skupiny G5 Sahel) a zároveň poskytuje logistickou podporu nebo realizuje výcvik místních afrických jednotek. Využívání zástupného boje pro zajištění bezpečnosti regionu, odráží skutečnost, že státy EU hrozbu šíření terorismu z afrických zemí vnímají, avšak neshledávají ji natolik významnou, aby byla schopna mobilizovat veřejné mínění k podpoře nasazení vlastních jednotek v boji. Olsen nicméně dodává, že zástupný boj není pouze otázkou ochoty nasazení vlastních jednotek, zčásti za tím stojí také přístup, který preferuje africká řešení afrických problémů.³⁵

Zatímco Olsen tvrdí, že tuto politiku EU lze charakterizovat jako protiteroristický zástupný boj, jiní odborníci dodávají, že je nutné mise EUTM vnímat také jako součást širší politiky EU, která se snaží o reformu bezpečnostního sektoru spolu s omezenějším cílem protipovstaleckého boje. Mise EUTM Mali se totiž snaží o zlepšení kapacit malijské armády tím, že vytrénuje několik tisíc vojáků a tyto jednotky se pak krátce po ukončení tréninku účastní protipovstaleckých bojů prostřednictvím aktivní služby na severu ze-

³² SHURKIN, M. France's War in Mali: Lessons for an Expeditionary Army [online]. Santa Monica, CA: RAND Corporation, 2014 [cit. 2018-06-17] Dostupné z: https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR700/RR770/RAND_RR770.pdf.

³³ EUROPEAN COUNCIL BRIEFING. Activation of Article 42(7) TEU: France's request for assistance and Member State's responses [online]. European Parliament, 2016 [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: [http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI\(2016\)581402](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI(2016)581402).

³⁴ IRISH, J. – SHALAL, A. France plots new European military crisis force outside EU. In: Reuters [online]. Apr 4, 2018. [cit. 2018-06-17] Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-france-military/france-plots-new-european-military-crisis-force-outside-eu-idUSKCN1HB2MJ>.

³⁵ OLSEN, R. G. Fighting terrorism in Africa by Proxy: the USA and the European Union in Somalia and Mali. In: European Security [online]. 23 (2), 2014, 290–306. [cit. 2018-06-17] Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09662839.2014.884074>.

mě.³⁶ Otázkou však zůstává, zda je tento přístup vhodný a dostatečně efektivní při řešení teroristických a povstaleckých hrozeb.

3 HODNOCENÍ MISÍ EUTM MALI A EUCAP SAHEL MALI

Postupně vychází najevo, že mise EUTM Mali a EUCAP Sahel Mali jsou součástí mezinárodní intervence, která sice může být dobře zamýšlená, nicméně přináší poměrně smíšené výsledky. Jedním z důvodů by mohl být nesoulad mezi záměry a jejich následným uplatňováním. Jako příklad lze uvést snahu EU o zapojení lokálních partnerů, zatímco jejich potřeby nejsou příliš zohledňovány, protože většina návrhů programů je vytvářena v Bruselu bez jakýchkoli konzultací s malijskými partnery a často tak naprosto nereflakuje místní kontext.³⁷ Přístup EU se navíc zdá mít spíše krátkodobou perspektivou, ačkoli úspěšná reforma bezpečnostního sektoru bude vyžadovat dlouhodobé a trvalé úsilí.³⁸ Ani dlouhodobé úsilí však nemusí být dostatečné, protože mise EUTM Mali či EUCAP Sahel Mali mohou poskytnout nanejvýš technická řešení. Úspěšná reforma vyžaduje inkluzivní malijský proces, který by umožnil řešení hluboko zakořeněných problémů malijské armády a dalších státních složek a institucí. Je tedy potřeba, aby rozvoj bezpečnostního sektoru nebyl pouze výsledkem vnější intervence, ale aby vycházel především z domácího úsilí.³⁹

Samotný výcvik malijské armády v rámci mise EUTM Mali ukázal řadu nedostatků. Někteří z cvičených vojáků poukázali na to, že výcvik se lišil v závislosti na tom, ze které země byli cvičitelé, a všechny skupiny tak nezískaly dovednosti na stejné úrovni.⁴⁰ Největší problémy výcviku se pak projevily především při útoku na město Kidal v roce 2014. Tato operace, která skončila debaklem pro malijskou armádu, ukázala, že jednotky vycvičené v rámci EUTM Mali nejsou schopny provádět koordinované operace. Podle

³⁶ SKEPPSTRÖM, E. – WIKLUND, C. H. – JONSSON, M. European Union Training Missions: security sector reform or counter-insurgency by proxy? In: *European Security* [online]. 2015, 24 (2), 353-367. [cit. 2018-06-17] Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09662839.2014.972382>.

³⁷ BØÅS, M. et al. *The EU security sector reform and border management in Mali* [online]. EUNPACK Consortium, 2018 [cit. 2018-06-17] Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/323447037_The_EU_security_sector_reform_and_border_management_in_Mali_Working_paper_on_the_implementation_of_EU_crisis_response_in_Mali.

³⁸ BØÅS, M. et al. *The EU security sector reform and border management in Mali* [online]. EUNPACK Consortium, 2018 [cit. 2018-06-17] Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/323447037_The_EU_security_sector_reform_and_border_management_in_Mali_Working_paper_on_the_implementation_of_EU_crisis_response_in_Mali.

³⁹ HOLSEK, Ch. Mali's Teachable Moment: The Primacy of Civil Authority in Security Sector Development and Assistance. In: *Conflict trends* [online]. 2013, (3), 40-47. [cit. 2018-06-17] Dostupné z: <https://journals.co.za/content/accordc/2013/4/EJC146695>.

⁴⁰ DJIRÉ, M. et al. Assessing the EU's conflict prevention and Peacebuilding interventions in Mali [online]. Bamako: Université des Sciences Juridiques et Politiques de Bamako, 2017 [cit. 2018-06-17] Dostupné z: http://www.woscap.eu/documents/131298403/131299900/Deliverable+3.3_Mali+case+study+report_PU_11042017.pdf/f7c1ecba-4e7e-42ac-96a1-264bcf53f65a.

výpovědí některých instruktorů se však trénink soustředí pouze na základní dovednosti a nemá za cíl připravit vojáky na komplexní operace.⁴¹ Úspěšnost výcviku lze přitom hodnotit jen velmi těžko, protože personál spadající pod EUTM Mali nemůže malijské jednotky monitorovat po nástupu do aktivní služby. Veškerá zpětná vazba je tak závislá pouze na hodnocení a zprávách zpracovávaných přímo malijskou armádou.⁴²

Ohledně přínosu mise EUTM tak vznikají pochybnosti a Lavallée a Völkel dokonce doporučují úplně se vyhnout zaměření na malijské vojenské kapacity a orientovat se spíše na rozvojové úsilí. Výcvik malijských jednotek v rámci mise EUTM Mali považují za potenciálně nebezpečný, protože by se tyto jednotky mohly vzbouřit a postavit se na stranu nepřátel malijské vlády.⁴³ Vzhledem k tomu, že už k v minulosti k podobné situaci došlo, jde o velmi relevantní argument, nicméně alespoň tento problém byl vyřešen pomocí monitorovacího systému malijských jednotek, které prošly výcvikem.⁴⁴ Nilsson a Zetterlund však upozorňují, že zaměření na budování vojenských kapacit skrze mise EUTM může mít na celý bezpečnostní sektor negativní dopady.⁴⁵

Výcvik a logistická podpora malijské armády zahrnuje ještě jednu problematickou otázku. Cílem EU je přispívat k obnovení státní moci v Mali, avšak někteří autoři si kladou otázku, zda má současná vláda a malijská armáda takovou podporu obyvatelstva, aby se mohly stát legitimní státní mocí.⁴⁶ Malijský stát totiž čelí nejen omezené legitimitě, jeho státní instituce jsou navíc velmi neefektivní, což platí především pro justiční systém. Tento problém se EU snaží vylepšit právě pomocí mise EUCAP Sahel Mali, v rámci které se snaží vylepšit stav justičního systému pomocí různých projektů. Tyto projekty zahrnují především financování staveb a vybavení soudních budov, ale neřeší zásadní problém, kterým je zkorumpovanost některých soudců, protože neexistuje žádný monitorovací systém jejich následného působení v postavených budovách. Další nedostatek této mise spočívá v tom, že výcvikové kurzy bezpečnostních složek nejsou vždy přizpůsobeny místnímu prostředí. Personál mise zde působí po dobu jednoho roku a následně dochází

41 SHURKIN, M. – PEZARD, S. – ZIMMERMAN, S. R. *Mali's Next Battle: Improving Counterterrorism Capabilities* [online]. Santa Monica, CA: RAND Corporation, 2017 [cit. 2018-06-17] Dostupné z: https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR1241.html.

42 BØÅS, M. et al. *The EU, security sector reform and border management in Mali* [online]. EUNPACK Consortium. [cit. 2018-06-17] Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/323447037_The_EU_security_sector_reform_and_border_management_in_Mali_Working_paper_on_the_implementation_of_EU_crisis_response_in_Mali.

43 LAVALLÉE, C. a VÖLKE, J.C. *Military in Mali: The EU's Action against Instability in the Sahel Region*, In: *European Foreign Affairs Review*, 20 (2), 2015, 159–186.

44 HÜHNERFUSS, A. *To Intervene or Not to Intervene? : A Theoretical Account of European Crisis Management in Mali*. Linköping University, Department of Management and Engineering, Political Science. 2016. Diplomová práce. Dostupné z: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:liu:diva-132498>.

45 NILSSON, C. a ZETTERLUND, K., 2011. *Arming the peace: the sensitive business of capacity building* [online]. Stockholm: Swedish Defence Research Agency. [cit. 2018-06-17] Dostupné z: <https://www.foi.se/report-search/pdf?fileName=D%3A%5CReportSearch%5CFiles%5C2b421eaf-7445-435a-9c66-436d259b56c0.pdf>.

46 BA, B. a M. BØÅS. *Mali: a Political Economy Analysis* [online]. Oslo: NUPI, 2017 [cit. 2018-06-17] Dostupné z: https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2468085/NUPI_rapport_Mali_Ba_B%25C3%25B8%25C3%25A5s.pdf?sequence=2&isAllowed=y.

k obměně. Pochopit místní kontext však vyžaduje čas pro získání potřebných znalostí o zdejším prostředí. Řešení by však mohlo přinést zlepšení institucionální paměti programů a projektů v rámci mise EUCAP Sahel Mali.⁴⁷

Přese všechny nedostatky je nutné poznamenat, že zapojení EU má pro zlepšení situace v Mali zásadní význam. Pouze EU je zde totiž schopna působit jak v politické, tak také ekonomické i humanitární oblasti a výborným příkladem toho je strategie týkající se celé oblasti Sahelu, která představuje komplexní přístup, bez kterého by žádná vojenská intervence nedosáhla žádných dlouhodobějších cílů.⁴⁸ Samotné mise v rámci SBOP mají stále velký prostor na další zlepšení, nicméně je nelze označit za zcela neúspěšné. Nejenže mise EUTM Mali usiluje o budování kapacity vojenských sil při probíhajícím konfliktu, ale má pouze omezenou možnost ovlivnit, jak vycvičené jednotky následně postupují v boji, a její výsledky jsou tedy značně limitovány zdejšími složitými podmínkami. I přes některé potíže a nedostatky spojené s výcvikem jednotek mise EUTM Mali poměrně významně napomáhá ke zlepšení vojenských kapacit a organizace malijské armády a mimo jiné také přispívá k etnické integraci jednotek, která představuje významný prvek stabilizace v malijské armádě.⁴⁹ Tento typ misí je navíc méně nákladný než klasické peacekeepingové mise, protože vyžadují méně zdrojů a méně vojáků, které by bylo potřeba v dané oblasti nasadit. Někteří odborníci pak vidí v misích EUTM velký potenciál vzhledem k jejich nízkým nákladům, nízkým rizikům a možnosti relativně rychlého nasazení jako efektivní nástroj pro řešení podobných nákladných, nebezpečných a jen velmi těžko řešitelných krizí, kterým se mezinárodní společenství snaží čelit.⁵⁰ Tento potenciál je však potřeba naplnit tak, že se poučí z některých chyb a pokusí se výše zmíněné nedostatky odstranit, aby se tak mise EUTM Mali mohla stát úspěšnou součástí úsilí EU ve snaze čelit zdejším teroristickým a povstaleckým hrozbám a posilovat bezpečnost v Mali i celém regionu.

EUCAP Sahel Mali je pak dalším významným komponentem, který se misi EUTM Mali snaží doplnit především pomocí poradenství a výcviku bezpečnostních složek, aby mohly efektivně působit při zajišťování ochrany celé malijské populace. Pokud se podaří výcvik více přizpůsobit lokálnímu kontextu a pokud dojde k zavedení monitorování v justičním systému, může mise EUCAP Sahel Mali výrazně napomoci vylepšit legitimitu vlády a stabilizaci země.

⁴⁷ BØÅS, M. et al. *The EU, security sector reform and border management in Mali* [online]. EUNPACK Consortium. [cit. 2018-06-17] Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/323447037_The_EU_security_sector_reform_and_border_management_in_Mali_Working_paper_on_the_implementation_of_EU_crisis_response_in_Mali.

⁴⁸ COOLSAET, R., BISCOP, S. a COELMONT, J. Mali: another European intervention without the EU? In: *Security Policy Briefs* [online]. 2013, (42) 1-4. [cit. 2018-06-17] Dostupné z: <http://www.egmontinstitute.be/content/uploads/2013/07/SPB42-Mali.pdf?type=pdf>.

⁴⁹ (Ibid.)

⁵⁰ SKEPPSTRÖM, E. – WIKLUND, C. H. – JONSSON, M. European Union Training Missions: security sector reform or counter-insurgency by proxy? In: *European Security* [online]. 2015, 24 (2), 353-367. [cit. 2018-06-17] Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09662839.2014.972382>.

ZÁVĚR

Nestabilita v Mali i celém Sahelu generuje a zesiluje hrozby, které mohou mít zásadní dopad na bezpečnost Evropské unie. Z toho důvodu se EU snaží být v tomto regionu velmi aktivním aktérem a vzhledem k tomu, že řada hrozeb vychází z velké části z nestability a slabých vládních struktur, usiluje o komplexní přístup k řešení celé situace. Nesnaží se tedy pouze o reformu bezpečnostního sektoru, ale snaží se také o posílení politické stability, správy veřejných věcí a o zajištění ekonomického rozvoje.

V bezpečnostní oblasti pak v Mali působí především prostřednictvím misí EUTM Mali a EUCAP Sahel Mali, které mají za úkol výcvik armády, bezpečnostních složek a posílení státních institucí. EU se v Mali snaží potlačovat povstalecké a teroristické hrozby, nicméně většina členských států EU (s výjimkou Francie, která v Mali vojensky zasáhla operacemi Serval a Barkhane) není ochotna nasazovat své jednotky do zdejších bojů a operací. Tyto hrozby se tak snaží řešit prostřednictvím zástupného boje, tedy poskytováním finanční a logistické podpory a výcviku malijských jednotek, které následně zasahují do bojů na severu země.

Evropská unie má zásadní význam při zlepšování bezpečnostní situace v Mali, její zapojení prostřednictvím misí Společné bezpečnostní a obranné politiky však nelze hodnotit zcela pozitivně. Výcvik prováděný v rámci mise EUTM Mali nepřinesl příliš přesvědčivé výsledky a podobně jako mise EUCAP Sahel Mali se potýká s řadou dalších nedostatků. Ačkoli dosahování stanovených cílů značně limitují zdejší podmínky, je potřeba zmíněné nedostatky vyřešit a poučit se z minulých chyb. Obě mise totiž mají značný potenciál stát se efektivním nástrojem EU při řešení malijské krize a mohou tak výrazně přispět k úspěšnému dovršení reformy bezpečnostního sektoru.

Autor: **Marek Rechtik**, narozen v roce 1997. V současnosti student bakalářského studijního programu *Politologie na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně (obory Mezinárodní vztahy a Bezpečnostní a strategická studia)*. Zabývá se problematikou bezpečnostní a obranné politiky Evropské unie.

Jak citovat: RECHTIK Marek. Soudobá bezpečnostní politika Evropské unie v Mali. *Vojenské rozhledy*. 2018, 27 (3), 93-104. ISSN 1210-3292 (print), 2336-2995 (on-line). Available at: www.vojenskerozhledy.cz.